

Dr. BENNO HAHN, *Die Morphin-Erkrankungen*, Heidelberg, GROSSBERGER, 1927, Prijs 6.80 M. 166 bladzijden.

De schrijver is leider van een sanatorium te Baden-Baden, tevens zenuwarts. Thans is morfinisme 8 maal zoo frequent in Duitschland als vóór den oorlog, naar de berichten. Minder dan voorheen worden de nu voor velen te dure sanatoria opgezocht; meer morfinisten blijven dus in hun omgeving. In ons land is, voorzover ik het kan beoordeelen, de toestand minder ongunstig. Toch zal menig arts af en toe voor de vraag worden gesteld, hoe hij moet handelen met den morfinist. Hij vindt in dit boek een bevredigend antwoord.

De verschijnselen der acute morphinevergiftiging, en de behandeling daarvan, worden medegedeeld na eenige inleidende hoofdstukken, waarin een korte historie van het alkaloid en het misbruik daarvan, een opsomming van alle mogelijke opiumderivaten en hun werking, alsmede het therapeutische morphinegebruik worden geschetst. De chronische morphinevergiftiging, met name het morfinisme in engeren zin neemt nog maar al te dikwijls haar oorsprong in een doktersvoorschrift. Deze oude waarheid moet niet vergeten worden en stemme steeds tot voorzichtigheid, waar het middel wordt overwogen voor in nerveus opzicht niet evenwichtige naturen: uit dezulken worden nagenoeg uitsluitend de morfinisten gekweekt. De behandeling der ziekte: plotselinge, snelle, langzame of individualiseerende onttrekking van het gif, geschiedt volgens den schrijver het best op laatstgenoemde wijze; voor de bijzonderheden der „kuur”, die minstens een half jaar, buiten het gezin, bij voorkeur in een sanatorium, moet duren sla men het boek na. Gevaren zijn er dan niet te duchten, behalve voor recidief, dat waarschijnlijk buitengewoon veel voorkomt, maar waaromtrent betrouwbare statistieken ontbreken. Psychische behandeling is bovendien noodzakelijk.

C. T. VAN VALKENBURG.

I. BROMAN, *Die Entwicklung des Menschen vor der Geburt*, München, J. F. BERGMANN, 1927. Prijs 24 mark, geb. 26 mark.

Dit nieuwe boek over de ontwikkelingsgeschiedenis is in zeker opzicht een puzzle voor mij. BROMAN toch kondigt aan dat het een proeve moet zijn de ontwikkeling van den mensch zoo eenvoudig te beschrijven en zoo rijk te illustreeren, dat ook diegene die volkomen leek op dit gebied is, het zonder moeilijkheden zal kunnen volgen.

Behalve studenten in de geneeskunde, die het als leerboek kunnen gebruiken, hoopt hij zoo een lezerskring te bereiken van „gebildeten, naturwissenschaftlich orientierter Laien”.

Ik geloof dat BROMAN de kennis van deze laatste lezersgroep overschat. In zijn, zeer samengeperste tekst moet hij van zoo veel begrippen gebruik maken, zoodanig ontleedkunde, histologie, erfelijkheidsleer als bekend veronderstellen, dat ik niet geloof, dat veel leeken aan deze eischen zullen beantwoorden. Men leze

bijv. het hoofdstuk over de ontwikkeling en bouw der zaadcellen, het korte hoofdstuk over het wezen der bevruchting, de phylogenese van den mensch, de kiembladvorming enz. om tot de overtuiging te komen, dat inderdaad biologische scholing voor een goed begripen van den inhoud van dit boek zeer noodig is.

Evenals elk leerboek der ontwikkelingsgeschiedenis is het in drie hoofddeelen verdeeld, en wel een deel over de geslachtscellen, en de bevruchting; de ontwikkeling der kiembladen en de vruchtomhulselen en de ontwikkeling der organen.

Uitmunten is de illustratie, 400 figuren op 345 bladzijden. De afbeeldingen zijn grootendeels aan BROMAN's groote leerboek ontleend.

Van de twee verschillen tusschen dit nieuwe leerboek en de in 1921 verschenen, „Grundriss”, n.l. de minder omvangrijke tekst en het opnemen van de abnormale ontwikkeling in het juist verschenen boek, juich ik het laatste het meeste toe, omdat zoo vaak afwijkingen de vraag naar het normale gebeuren doen opkomen. Jammer dat van abnorme ontwikkeling geen enkele afbeelding is opgenomen.

Dit nieuwe boek van BROMAN zal zijn weg wel vinden, in hoofdzaak bij studenten en bij artsen. Prijs en uitvoering zijn aantrekkelijk. Toch hoop ik, dat BROMAN ons niet te lang zal laten wachten op een tweeden druk van zijn groote leerboek, waarvan de eerste druk reeds sedert lang uitverkocht is.

A. J. P. VAN DEN BROEK.

P. GILIS, *Anatomie élémentaire des centres nerveux et du sympathique chez l'homme*. MASSON et Cie, Paris, 1927. Prijs 20 frs. 232 bladzijden.

De schrijver, die hoogleeraar in de anatomie van de universiteit te Montpellier is, heeft dit werk ontworpen voor studenten in de geneeskunde van de eerste jaren. De toenemende beteekenis van de kennis van het autonome zenuwstelsel voor de medische studie heeft hem hiertoe gebracht. Vooral wil hij den nadruk leggen op het intieme verband, dat er bestaat tusschen het sensorische zenuwstelsel, dat in dienst staat van „la vie de relation” en het autonome apparaat, dat zorgt voor „la vie végétative”.

Het boek is in twee gedeelten gesplitst. In het eerste worden de centrale en periphere verhoudingen van het cerebro-spinale zenuwstelsel aan de hand van goede figuren geschetst. Dit deel is primitief opgezet en niet zonder fouten.

In het tweede deel worden het sympathische en parasymphatische apparaat beschreven. Dit is belangrijk beter, althans wat het periphere deel daarvan betreft. De centrale verhoudingen zijn niet met voldoende kennis van zaken geschreven.

Het werk, dat op zeer didactische wijze is samengesteld, geeft wel een aardig overzicht van de anatomie van het zenuwstelsel, doch het is te oppervlakkig om in Nederlandsche kringen aan te bevelen.

B. BROUWER.